

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה
Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

חוות דעת לגבי שיערוך תשלום פיצויים לאחר התדיינות ממושכת

חוות הדעת נכתבה על ידי הסטודנט זכריה רכטשאפן, בליווי ובפיקוח צמוד של עו"ד ענבר מנחם הר-אדיר

המידע שיובא להלן הינו מידע כללי ואינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי.

אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

מען למכתבים: הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה - הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900, ישראל
Postal Address: Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors - Faculty of Law, Bar-Ilan University, Ramat Gan 52900, Israel
http://law-clinics.biu.ac.il • elderly.law@mail.biu.ac.il • Tel : 972+ 3 531 7812 • טל : • Fax : 972+ 3 635 0955 • פקס :

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה
Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

תוכן

3	הרקע העובדתי
3	חוק הקצבאות וקביעת שיערוך פיצויים
4	הבחנה בין שיעור מעודכן לשיעור מקורי
5	פרשנות הפסיקה
7	מסקנות
7	סיכום ויישום במקרים הדומים

אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

מען למכתבים: הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה - הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900, ישראל
Postal Address: Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors - Faculty of Law, Bar-Ilan University, Ramat Gan 52900, Israel
פקס: 0955 3 635 972+ • טל: 7812 3 531 972+ • <http://law-clinics.biu.ac.il> • elderly.law@mail.biu.ac.il

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

הרקע העובדתי

בפסק הדין מיום 9.12.2009 (ו"ע 1475-08) קבעה ועדת ערר, כי ליקוי השמיעה שממנו סבל המנוח בכל השנים, נגרם בשל השירות המלחמתי שלו. אי לכך נקבע כי זכאי המנוח לפיצוי עבור כל השנים מעת הגשת התביעה עד לפטירתו. אלמנתו של המנוח, שהיא עצמה כאמור ניצולת השואה בת 86, מגישה את הערעור האמור על שווי הפיצויים שניתן לה בהיותה זכאית לכך כאלמנתו.

חוק הקצבאות וקביעת שיערוך פיצויים

בהחלטה שקדמה לערעור הנוכחי, קבעה הרשות המוסמכת, כי הפרשי התגמולים המגיעים למנוח בגין תקופת העבר, ישולמו לעוררת על פי חוק הקצבאות (פיצוי בעד איחור בתשלום), תשמ"ד – 1984 (להלן: "חוק הקצבאות"), ולמעשה, הרשות המוסמכת החליטה לשלם למנוח את זכאותו בגין מרבית השנים שעברו שלא בערכים ריאליים כי אם בערך נומינאלי.¹

כפי שיפורט להלן, השאלה המשפטית שתכריע בסכויי ההצלחה של ערעור זה ותביעות דומות, תהיה הניתוח של שיעור הפיצויים על פי הוראות חוק הקצבאות (סעיף 3.א.), ופרשנותן של הוראות אלה בפסיקה. במקום שבו מסתבר, כי הרשות המוסמכת גרמה בשרירות ושלא בתום לב לאיחור בתשלום קצבה או שלאחר התמודדות משפטית ממושכת נמצא², כי צדק התובע בתביעתו אף אם האיחור בתשלום לא נגרם עקב חוסר תום לב של הרשות המוסמכת, יש לשלם הפרשי תגמולים על פי ערכם הריאלי בגין כל תקופת האיחור. במקרה שלפנינו, עלינו לבחון כאמור, האם המקרה נכנס תחת הגדר של איחור בתשלום קצבה עקב שרירות וחוסר תו"ל או עקב התדיינות משפטית ממושכת, וכן להביע דעה כיצד ניתן לקבוע מתי מקרים דומים יפלו להגדרה זו.

¹ ו"ע 16991-09-10 פרידמן נ' משרד האוצר/ הלשכה לשיקום נכים

² בבדיקה עובדתית של הערכאה השיפוטית שתבחן את הערר

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

הבחנה בין שיעור מעודכן לשיעור מקורי

חוק הקצבאות מבחין בין "שיעור מעודכן" המוגדר "שיעור הקצבה שבתוקף בחודש שקדם ליום התשלום" לבין "שיעור מקורי" המוגדר "שיעור הקצבה שהיה בתוקף בתקופה שבעדה משתלמת הקצבה".

סעיף 2 (א) (3) לחוק הקצבאות קובע כדלקמן:

"על קצבה המשולמת בעד תקופה שבין יום התביעה לבין יום התשלום יחולו הוראות אלה":

(3) קצבה המשולמת לאחר שחלפו 10 שנים מיום התביעה – תשולם בשיעור המעודכן בעד תקופת 10 השנים

שמיים התביעה ובשיעור המקורי בעד יתרת התקופה."

בהתאם לאמור בחוק, קבעה הרשות המוסמכת את זכאותה של העוררת לתגמולים בגובה השיעור המעודכן בעד תקופת 10 השנים שמיום התביעה, החל מיום 1.1.1972 ועד ליום 30.6.1982 בלבד. בעד יתרת התקופה, דהינו בעד 25 השנים נוספות בעת מתן ההכרה בזכותו של המנוח לתשלום (עד ליום 31.7.2007, 36 חודשים לאחר פטירתו של המנוח), קבעה הרשות המוסמכת כי הזכאות של העוררת תחושב על פי גובה השיעור המקורי.

המערערת מבקשת, כי הזכאות של המנוח לתגמולים (ובעקבות כך של המערערת) תחושב על פי השיעור המעודכן, בעד כל התקופה הרלבנטית, החל מיום התביעה, היינו, 1.7.1972 ועד ליום 31.7.2007, וזאת בהתבסס על סעיף 3א. לחוק הקצבאות הקובע כאמור "במידה וקבע בית משפט או בית דין כי הרשות המוסמכת גרמה בשירות ושלא בתום לב לאיחור בתשלום הקצבה, רשאי הוא לפסוק כי הקצבה תשולם בשיעור המעודכן אף בעד תקופות ארוכות יותר מן הקבוע בסעיפים 2 ו-3". אם כן, מדובר במקרה בו קביעת שיעור הפיצויים נעשית ע"פ חוק, והשיעור של גובה הפיצויים נעשה גם הוא על פי חוק. אלא שהניצול או הזכאים לתשלום מטעמו, מבקשים להיחשב לחריגים בחוק, שכן ההתנהלות המשפטית בעניינם עד ההכרה בזכאותם הייתה ארוכה. לטענתם, ראוי להחריג אותם מהאמור לחוק הקצבאות בו הם זכאים לשיעור מקורי ויקבע כי זכאים הם לשיעור מעודכן, וזאת תחת הכנסתם לקטגוריה של עיכוב משפטי.

אי לכך עלינו לבחון האם התדיינות משפטית ממושכת שתוצאתה הייתה הכרה בזכויות הניצול לקבלת תשלום תהיה עילה לפיה יש לשנות את זכאותו של הניצול לשיעור מעודכן ולא לשיעור מקורי.

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

פרשנות הפסיקה

מהפסיקה שנביא להלן, יתברר גם במקרה שבו הסתבר, לאחר התמודדות משפטית ממושכת, כי הזכאי צדק בתביעתו, אף אם האיחור בתשלום לא נגרם עקב חוסר תום לב של הרשות המוסמכת, אין להגביל את תקופת תשלום התגמול לפי השיעור המעודכן ל- 10 שנים והפרשי התגמולים ישולמו על פי ערכם הריאלי, בגין כל תקופת העיכוב, ללא הגבלת זמן.

בעב"ל (ארצי) 377/99 איסן – המוסד לביטוח לאומי, נקבע כדלקמן:

מקום בו לאחר התמודדות משפטית ממושכת מסתבר, כי צדק התובע בתביעתו, אין להגביל את תקופת תשלום התגמול לפי השיעור המעודכן ל- 10 שנים בלבד. לעניין זה נתנו פירוש מרחיב לסעיף 3א לחוק הקצבאות. על פי פירוש מרחיב זה, כשם שאיחור בתשלום הגמלה עקב התנהגות שלא בתום לב של המוסד, מקנה לבית הדין את הסמכות להעניק את הגמלה בשיעור המעודכן גם מעבר לתקופה המנויה בסעיף 2(א)(2) לחוק הקצבאות, כלומר, מעל לעשר שנים, כך גם קיימת סמכות זו למקרה, שבו לאחר התמודדות ממושכת, מסתבר, שצדק המבוטח בתביעתו, אף אם האיחור בתשלום לא נגרם עקב חוסר תום לב של המוסד.

התוצאה של עיכוב בתשלום הגמלה, שהתברר בדיעבד כבלתי צודק, זהה מבחינת המבוטח לעיכוב בשל חוסר תום לב של המוסד. בשני המקרים עלול העיכוב לגרום לעדכון מוגבל של הגמלה לפי סעיף 2(א)(2) לחוק הקצבאות, ולכן הרציונל של עדכון הגמלה ללא הגבלת תקופת 10 השנים בשני המקרים זהה.

עפ"י פסק הדין תגמול שמקורו בתחיקה סוציאלית לא ישולם בערכו הריאלי בניגוד לחוב כספי רגיל, אשר ישולם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית על פי חוק פסיקת ריבית... כל מגבלה הקיימת בעניין זה בחוק הקצבאות יש לפרש בצמצום, כדי לממש את התכלית העקרונית של חוק הקצבאות שהיא שמירה על ערכן הריאלי של הגמלאות.

נקבע שם בנוסף, כי על אף העובדה שאין להגביל את התשלום המעודכן ל- 10 שנים, מקרים בהם התובע תרם בעצמו להתמשכות ההליך, למשל ע"י אי הגעה לדיונים או ע"י אי מסירת בדיקות רפואיות בזמן, הדבר יוביל לצמצום של התקופה בה זכאי הוא לקבל את התשלום.

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

בפס"ד עב"ל (ארצי) 276/98 ממך – המוסד לביטוח לאומי- בעניין תביעת זוג קשישים לקבלת תשלום בשיעור ריאלי ולא נומינאלי מן הביטוח הלאומי נקבע:

כי אמנם הרציונאל הטמון בחוק הקצבאות הינו כי מבטחים לא ישנו על זכויותיהם ואחר כך יבקשו את קצבאותיהם בשיעור הריאלי על ידי תוספת הפרשי הצמדה וריבית. עם זאת במקרה דנן, המערערים לא ויתרו על זכותם לקצבאות זקנה, שכן לא השתהו בתביעתם במועד ונוכח הנסיבות הייתה סיבה מספקת אשר הכשירה את השיהוי (הגשת תביעה לבית משפט שלום לתיקון גילם). ביה"ד מוסיף, כי ברגע שנפסק כי המשיבים זכאים לקצבת זקנה מרגע הגיעם לגיל המזכה וזאת לאחר תיקון גילם, מדובר בחוב פסוק. חוב יש לשלם במועדו שאם לא כן יש לשלמו בערכו הריאלי בתוספת ריבית בגין השימוש בכסף. אי תשלום חוב בערכו הריאלי יש בו התעשרות שלא כדין.

בפס"ד ע"א (מחוזי ת"א) 1859/04 פרקש נ' הרשות המוסמכת לפי חוק נכי רדיפות הנאצים בו דובר על נסיבות דומות לשלנו, של אדם שלאחר הליך משפטי ארוך נקבע שזכאי לתשלומים, קבע ביהמ"ש:

החוק חל על תשלומי גמלה למפרע שמגיעים למערער, שכן ס' 11(א) מחיל אותו על מקרים בהם התביעה לתגמול הוגשה לרשות המוסמכת לפני שהחוק נכנס לתוקף. לטענת העורר, יש לזכותו בתגמולים בשיעור מעודכן עבור כל התקופה מאז 1954, עבור שתיים מהפגיות הרפואיות בהן נקבע כי הוא צודק בטענותיו, מפאת דרך התנהלות המשיבה. אכן, בקביעות הוועדה נפלו שגיאות שהצריכו תיקון, אולם הטעם העיקרי שהן לא תוקנו במועד מוקדם נבע מהעיכוב בפניית המערער לוועדה. עם זאת יש לייחס למשיבה איחור בתשלום הקצבה בעד התקופה בין בקשת המערער לתקן את הליקויים לראשונה ועד תיקונם. במצב זה הוועדה איזנה נכון בין האינטרסים, והאריכה את התקופה בגינה ישולם שיעור מעודכן ל-15 שנים, פרק זמן שאינו חורג מגדר הסביר באופן שמצדיק התערבות ערכאות הערער.

מערך הקליניקות
Clinical Legal
Education Program

הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors

מסקנות

מן הפסיקה עולה, כי מקום בו התמשכות ההליכים היא הגורם לעיכוב התשלום, ישולמו הפיצויים באופן ריאלי ולא נומינאלי, מכיוון שעיכוב כזה יחשב כחוסר תו"ל מצד הרשות המוסמכת. אם זו מדגישה הפסיקה כי על הערכאה השיפוטית שתבחן את הנושא, יש לעשות איזון בין החלק היחסי של העיכוב שנגרם עקב המערער, כך לדוג' אם המערער לא סיפק מסמכים לוועדות הרפואיות בזמן אזי זמן זה יופחת לו מן התקופה לה זכאי לפיצוי ריאלי.

סיכום ויישום במקרים הדומים

הדרך שבה ניתחה הרשות המוסמכת את מצבו של המנוח הוכחה כשגויה ע"י ועדת הערערים שלה שבסופו של דבר אישרה את נכותו של המנוח לאחר שבדקה באופן מעמיק את תביעותיו. אי לכך טוענת המערערת שיש כאן מקרה ברור שבו יש עיכוב דין מחמת אי בדיקה ראויה ולכן ראוי לתת לה פיצויים בשיעור עדכני. כמו כן לטענת המערערת אין היא נופלת לחריג שנקבע בפסיקה מכיוון שבעלה המנוח סיפק לוועדה את כל המידע שהתבקש ושהיה צריך בזמן, ולא גרם לכל עיכוב בפעילות הוועדה.

ומן המקרה דלעיל אל הכלל, לדידנו ניתן לומר כי בכל מקרה בו הרשות המוסמכת לא דנה בצורה מעמיקה בתביעתו של ניצול, לא בדקה את טענותיו לעומק, ולא סיפקה הנמקה מעמיקה מדוע טענות המגובות במסמכים לא התקבלנה, הרי שניתן להכניס את המקרים הללו תחת חריג בחוק, ולאפשר מתן פיצוי עדכני גם מעבר ל-10 שנים, כל זאת בתנאי שהעיכוב של ההכרעה בעוניינו של המבקש לא הייתה עקב אי התייצבותו לדיונים או אי מסירת מסמכים בזמן. גם במקרה בו יהיו עיכובים על ביהמ"ש לאזן בין החלק של מבקש הפיצוי בעיכוב לבין החלק של הרשות המוסמכת בעת שקילת הארכת זמן התשלום העדכני.

אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

מען למכתבים: הקליניקה לסיוע משפטי לקשישים וניצולי שואה - הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן 52900, ישראל
Postal Address: Legal Aid Clinic for the Elderly and Holocaust Survivors - Faculty of Law, Bar-Ilan University, Ramat Gan 52900, Israel
http://law-clinics.biu.ac.il • elderly.law@mail.biu.ac.il • Tel : 972+ 3 531 7812 • טל : 972+ 3 531 7812 • Fax : 972+ 3 635 0955 • פקס :